СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 221. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 23. вересня, 1926. VOL. XXXIV. No. 221. Jersey City, N. J., Thursday, September, 23. 1926. THREE CENTS

ЛЕТУНИ, ЩО ВИБИРАЛИСЯ З АМЕРИКИ ДО ЕВРОПИ, ВПАЛИ ЖЕРТВОЮ КАТАСТРОФИ

НЮ ЙОРК, 21. вересня. — Вилет велитенського літака Сікорського, що мав перелетіти понад Атлянтійський океан та здобути славу й маєток для інжинера й його летунів, покінчився трагічною катастрофою в три минути по розпочаттю лету. Жертвою катастрофи впали на місці два учасники лету, а самий комендант Фонк і його помічник, поручник Кертис, вратувався майже чудом.

Таке було закінчення довжезних і коштовних приготовань, роблених російським інжинером Сікорським при допомозі зорганізованої ним компанії. Виставив він літак, який мав перелетіти з летничого поля Рузвелта на Лонг Айленд до Парижа. Приготовання зазначилися кількома нещастями, які однак не відстрашили ініціаторів. Коли нарешті був готов літак і заповіджено вилет, через кілька днів летунів відстрашували вістки про бурі на океані. Відтак знова відкрито в збірниках газоліни проточину. Наконець подано з певностю, що лет почнеться в вівторок рано.

На сей вилет зібралися тисячі цікавих. Вилет мав відбутися вчасним ранком. Замісць початку славного лету бачили вони лячну трагедію. Літак мав на собі чотирох пасажирів, а саме: команданта лету капітана Рене Фонка, відомого французького воєнного летуна; американського летуна Кертиса; французького радійового оператора Шарльса Кляве та Якова Іслямова, російського механіка. Кромі сього на ньому був тяжкий ладунок топлива на довгу дорогу, і всякі причандали, потрібні на всякі випадки. Технічно питанне лежало в тому, чи літак найде в собі стільки сили, щоби підняти в гору усей сей тягар, який виносив 28,000 фунтів.

І літак власне й не потрафив зняти на воздухи сего тягару. Коли він пустився з відповідної платформи, він не потрафив розвинути скорости бігу, потрібної до піднесення зі землі. Замісць сього літак побіг по землі, ломлячи собі колеса, відтак скрутив на ліво, далі перевернувся на хребет, а в кілька секунд з нього бухнула пелумінь експльодуючої газоліни. Іслямов і Кляве видно стратили притомність підчас нерівного бігу літака, і попавши під нього, згоріли на вуголь. Переворот літака висипав двох других летунів, які вийшли з пригоди з легкими покаліченнями. В три минути після вилету літак-велитень представляв зі себе купу згарищ.

Поліція сейчас почала слідство над тим, чи не винуватий тут хто за випадок, але скоро на основі зізнань знатоків летництва прийшла до переконання, що випадок був звичайною летничою подією, на яку ризикує всякий летун. Пішли чутки, що інжинер Сікорський поповнив самовбивство, але вони показалися неправдивими.

Інжинер Сікорський є рівночасно провідником російських монархістів. Він побудував був ще в час війни проти Австрії й Німеччини великий бомбовий літак. По упадку монархії в Росії він добився до Америки, де хотів доконати якогось небувалого летничого діла.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ГУРАГАНУ В ФЛОРИДІ ПОДАЮТЬ НА 400 ВБИТИХ, 150 ПРОПАВШИХ.

МІЯМІ, Флорида, 21. вересня. — Число жертв гурагану в сьому місті обчислюють нині на 250 вбитих; але повне число ще довго не буде відоме, бо море кождої години виносить трупів людий, яких буря заскочила в воді або змела їх у море.

Ранених у місті є 5000. По більшости се люди з хребтами, поломаними падаючими телеграфічними стовпами, галуззям, дахами, тощо. Місто поспішає жертвам на допомогу, розділюючи одіж, медицини, поживу. Знищенне всюди страшне.

Про неменше страшні річи доносять нині з міста Пенсаколі, хоча там великої втрати в життю не було. Потерпіли там за те кораблі й залізниці. Місто було відтяте бурею від світа через цілу добу. Шкода виносить міліони. Стейтовий уряд робить геройські зусилля, щоби не допустити до вибуху пошести тифу.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВИЙ СТРАЙК КРАВЦІВ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 21. вересня.—Робітники двайцяти модних кравецьких шап на модній Пятій Евню збираються вийти на страйк, щоби добитися коротшого робочого дня й ліпшої заплати.

АРЕШТУЮТЬ ЗА БОМБИ В ПАСЕЙКУ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 21. вересня. — Поліція арештувала нині пять людий, межи ними 3 провідників страйку ткальняних робітників, яких поліція обвиняє за підкладанне бомб під доми страйколомів. Арештовано: Джозефа Бельтані, Томаса Рігена, Томса Виника, Томаса Керена й Тоні Почно. Поліція каже, що вона найшла в їх домах ріжні вибухові средства.

ВАТИКАН НЕ ВІДСТУПАЄ ВІД СВОГО.

РИМ, 20. вересня: — Як кождого року так і сего святковано в Ватикані день жалоби на знак протесту проти цего, що італійський уряд відобрав папі світську власть над Римом і приналежною до нього територією. Цю жалобу святкують кождого року почавши від 1870 року, коли то знесено в Італії світську владу папи. Того року сподівалися, що це свято відпаде з огляду на приязні відносини, які запанували між Ватиканом а Муссолінім. Так одначе не сталося. Ватикан був і сего року в жалобі.

ПОКАРАНИЙ ЗА ЗЛОМАННЯ ПРОГИБІЦІЇ НА ОСНОВІ ЗАКОНА З 1868 РОКУ.

НЮ ЙОРК, 20. вересня. — Федеральний суд у Брукліні засудив Гаймана Сайдена з Бруклина, котрий виробляв у своїм домі горівку, на два роки вязниці й півтора тисячі долярів гривни.

Є се найвисша кара, яку досі вимірено за зломання закона Волстеда. Цікаво, що кару наложено не на основі закона Волстеда, але на основі закона для охорони державного скарбу ще з року 1868.

СКІЛЬКИ КОШТУЄ ЖІНКА?

В ріжних частинах світа у малокультурних народів є звичай, що женячись молоді хлопці мусять платити за свою наречену. На Камчатці (Сибір) хлопці дають батькам дівчини 3 (три) олені; в Африці — кафри 8 волів; в Курдистані (Туреччина) войовничі молоді — Курди, скриньку набоїв (куль); а в Австралії молодий мусить принести стільки масла, скільки важить його будуча дружина; через те там всі худенькі і маленькі виходять скорійше заміж ніж товсті і великі.

Колиб хлопці тих країн знали про те, що в культурних краї-нах не тільки нічого не платять за жінку, а ще отримують придане, вони з заздрости помліли.

ГРІМ УБИВ УКРАЇНСЬКОГО ФАРМЕРА.

Грім убив українського фармера Андрія Вараву коло Мондер, 30. серпня. Варава брав коня на пасовиско підчас страшної бурі з громами і відїхав конем недалеко від хати, коли вдарив в него грім та убив його і коня. Варава жив на фармі около шість миль на північний схід від Мондер. Остала по нім вдова і четверо дітей.

БЕЛЬГІЙСЬКІ РОБІТНИКИ В КИЇВІ.

В Київі була дня 27. VII. делегація бельгійських робітників. Делегацію зустрічали з великою парадою, з орхестрами, походами і т. п. Метою делегації познайомитися з теперішнім господарським положенням СРСР., а зокрема з радянським промислом.

СМЕРТЬ ПІД КОЛЕСАМИ ПОЇЗДУ.

У віддалі одного кільометра від зал. двірця на Личакові в напрямі до Винник знайдено трупа невідомого мущини. Він згинув під колесами поїзду, що їхав до Винник. Колеса паровика відтяли йому обі ноги і розбили грудну клітку так, що ціле його тіло було поділене на дві части. З паперів знайдених при нещаснім, показалося, що це був Іван Клодзинський, родом з Винник, літ 22. жонатий, що працював як машиніст в українській фабриці цукорків „Фортуна Нова", вул. Кордецького 20. Вступні докоджения виявили, що Клодзинський згинув наслідком необережности, вертаючи вечером залізничим тором до Винник. Кавалки змасакрованого тіла пок. Клодзинського знайдено аж другого дня (в суботу) ранком. Пок. Клодзинський був незвичайно здібним і любленим машиністом, що вмів обслужити всяку машину. В фабриці з приводу його трагічної смерти великий жаль.

СІЛЬСЬКІ ЗЛОДІЇ ПЕРЕД СУДОМ.

Микола Саврас з Каменоброду, пов. Городок, зорганізував з початком ц. р. гурток злодіїв. Його банда мала кріси, револьвери, ножі й коли і нападала ночами на чужі комори, стайні і стодоли, крадучи коні, свині, збіжа, убрання і т. д. Пошкодованих тероризовано і примушувано мовчати. так. що шайка могла довго гуляти безкарно. Вкінці поліція виловила злодіїв і цими днями станули вони перед трибуналом карного суду у Львові під проводом радн. Макуха. Вислід був такий, що Саврас дістав 9 місяців, Податик 9 місяців, Разда 8 міс., Дідух 7 міс. тюрми. Дальші члени шайки, а саме Годій і Гуль, яким доказано тільки по одній крадіжи, дістали по 2 місяці. Їм відложено кару умовно на 2 роки.

АМЕРИКАНСЬКІ ІНЖИНІРИ НА ДНІПРЕЛЬСТАНІ.

На ту територію, де мають будувати великанські електрівні над Дніпром, приїхало дві групи американських інжинірів з фірми Купера. Разом є 15 інжинірів, що детально прослідкують місцевість, де мае початись будова Дніпрельстану. Свою роботу почали вони ще 26. VII. і провірюють на місці всі виготовлені професором Александровом проекти будови.

„ОБУРЖАЮНЦО ВИСОКІ ПРОЦЕНТ".

Так пише „Слово Польске" про статистику українських учителів у східно-галицьких повітах, і обурюється, що у львівській кураторії; тепер на 8.684 учителів Поляків „аж" 2.966 Українців. Цей більше як мізерний відсоток українських учителів на українській національній території, що є хіба одним поличником для польських шкільних властей у нашому краю, є для маняків зі „Сл. П." „обурюючим"...

ТАКОЖ МІЖ НІМЦЯМИ „НЕБУВАЛА ШПИГУНСЬКА АФЕРА".

Недавно переведено на Поморю численні труси у визначних німецьких громадян. Було також немало арештувань. Тодіж арештовано м. ин. секретаря нім. сенатора Гасбаха Мартіна. З приводу тих ревізій та арештувань польська преса вдарила по випробованому звичаю у великий дзвін: відкрито, мовляв, небувалу розмірами шпигунську аферу... А тепер „Померелер Таґблят" повідомляє, що ціла вина арештованих в тому, що вони займалися статистичними обчисленнями польських горожан німецької національности з доручення Німецького Парляментарного Клюбу. В цій справі німецькі посли внесуть у соймі інтерпеляцію.

КАЦАПСЬКИЙ КУРС У ЛЬВІВСЬКІЙ КУРАТОРІЇ.

Під крилами нового, поступового міністра освіти проф. Суйковського пишним квітом розцвітає у львівській кураторії кацапський курс. Наглядно признаною того курсу є іменування проф. В. Труша, члена „Совѣта Русско-Народной Организации" — директором польської (І-шої) гімназії в Станиславові. Та це ще не велике лихо, тим більше, що проф. Труш — виїмково чесна й порядна людина. Не маємо нічого проти того, щоби директорами у всіх польських гімназіях були члени „Совѣта Русско-Нар. Организации". За те маркантніщою проявою того курсу є усунення з управительства філії української (академічної) гімназії у Львові проф. Федева і призначення на його місце кацапа проф. Вербицького, спровадженого аж із Зах. Галичини.

ДУХОВНА ГІМНАЗІЯ В КРЕМЯНЦІ.

Луцький тижневик „Громада" з 15. VIII. подає, що до Кремянця приїхала делегація з міністерства освіти і від митрополита Діонізія. Делегація оглядає будинки і шукає місця для т. зв. 9-ти клясової духовної гімназії, яку хочуть зробити з теперішньої духовної семинарії і духовної школи в Дермані. Викладовою мовою в тій гімназії малаб бути, як кажуть, мова українська і польська. Духовна влада хоче забезпечити місце і для російської мови. Побачимо — пише „Громада" — що то за монстр з того вийде. Зрештою, щоб там з того й не вийшло, ми повинні дбати про підтримання своєї української гімназії, що вже істнує в Кремянці, та до неї своїх дітей посилати.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ КУДРИЦЬКОГО.

Дня 23. серпня ц. р. втопився підчас купання в Дніпрі під Києвом відомий театральний артист, режисер театру „Березіль" Павло М. Кудрицький. Покійникови було всього 33 роки.

ЛІГА НАЦІЙ СКЛИКУЄ СВІТОВУ ЕКОНОМІЧНУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ЖЕНЕВА, 21. вересня. — На сесії Збору Ліги Націй перейшла резолюція, яка взиває підготовчу економічну комісію до скликання міжнародної світової економічної конференції в можливо як найскоршім часі.

Проект тої конференції вийшов з французького боку. Попирав його тепер найбільше німецький делегат до Ліги барон Ляйнбабен. Він заявив, що дуже радий, що Німеччина має тепер нагоду поураз перший на ширшій арені заявити свою згоду і радість з приводу пляну скликання економічної конференції. Бо тільки цею дорогою буде можна привернути в Европі повну стабілізацію валюти та економічну рівновагу. Треба перевести певні реформи, до яких треба заразом приготовити опінію загалу. Тут ходить в першу чергу про знесення цлових границь, які є дійсним нещастем для всіх народів в Европі. Їм треба завдячувати страшну дорожню, а заразом і промислові кризи. Швецький делегат барон Адель Свард заявив, що не треба мучитися великими програмами, а спинитися головно на точці знесення цлових оплат, а економічна криза Европи буде відвернена.

ФРАНЦУСЬКИЙ КАБІНЕТ ГОДИТЬСЯ З ПОЛІТИКОЮ БРІЯНДА.

ПАРИЖ, 21. вересня. — Француський міністер заграничних справ явився сегодня перед кабінетом міністрів, щоби зложити звіт зі своїх нарад з міністром заграничних справ Німеччини Штреземаном. Повно кореспондентів ждало довгий час на коридорах, коли появиться Бріянд і дасть інтервю з того, як випали ті так важні наради. А коли Бріянд вийшов і до него посипалися запити, він відповів з жартом: Щож ви, панове, думаєте, чи я маю вийти з засідання кабінету міністрів з розбитим і окрівавленим носом? З міни його можна було однаке вносити, що він відніс побіду.

Резолюція кабінету міністрів подає, що кабінет однодушно стверджує потребу і корисність ведених Бріяндом пертрактацій. А преса подає, що Бріянд боронив свою позицію з вишуканою тонкістю найзручнійшої дипльоматії, бо знав, що має перед собою такого ворога Німеччини, як Поанкаре. Його великим адутом було те, що він предложив конкретний інтерес, а саме продажу шерів німецьких залізниць, а тим самим ту велику фінансову поміч, яка жде Францію з боку Німеччини, коли шери будуть розпродані.

ЕСПАНІЯ ЗАМОВЛЯЄ ЦЕПЕЛІНИ.

ФРИДРИХСГАФЕН, Німеччина, 21. вересня. — Еспанія рішилася побудувати такі Цепеліни, щоби можна завести правильний рух між Еспанією а Полудневою Америкою. В той спосіб побиває вона амбіцію Німеччини, яка хотіла те саме осягнути і була би осягнула, як би не обмеження з боку аліянтів, наложені на ню Версальським договором. Дорога з Севілї до Буенос Айрес буде виносити чотири дні, коли подорож найскоршими кораблями триває щонайменше три тижні. Цепелін буде курсувати принаймні 12 разів на рік. Це так на початок. По тім думають поширити лінію.

ЗНАЙШОВСЯ ВЖЕ НАСЛІДНИК ВАЛЕНТІНА.

ВІДЕНЬ, 21. вересня. — Славна мадярська артистка Шарі Федак привезла до Відня двійника Валентина і збирається з ним в подорож до Америки. Експерти заявили, що Тібор оф Міндсенті дійсно дуже подібний до Валентина і то до цеї міри, що звичайна людина не відрізнить правдивого Валентина від свого двійника. Міндсенті є Мадяр і служив підчас війни при гузарах як офіцир. Родичі не хочуть згодитися, щоби він віддавався фільмовій штуці, але Шарі Федак думає, що наклонить їх, особливо, коли представить їм величезні суми гроша та славу, яка жде нового Валентіна.

ПЕРЕСЛУХУЮТЬ УКРАЇНСЬКИХ СВІДКІВ В ПРОЦЕСІ ШВАРЦБАРТА.

ПАРИЖ, 21. вересня. — В дальшу чергу переслухано як свідків в убивстві Петлюри М. Безпалка, бувшого міністра Петлюри і такогож міністра Шульгина, а далі Дволчинка і Чумацького, а рівнож Француза М. Будрі. Всі вони обороняли дуже горячо Петлюру.

Загально відомий жидівський адвокат з Росії Шльосберг заявив на допиті, що Петлюра персонально не допомагав погромам, але він відвічальний за те, що не поробив відповідних заходів, щоби їх припинити.

СОВІТСЬКО-ЛИТОВСЬКИЙ ДОГОВІР.

РИГА, 21. вересня. — З Ковна доносять, що заключено між совітами а Литвою новий договір в справі оборонної охорони. Бракує ще тільки формального підпису під тими договорами. Цей договір важний тим, що совіти узнають границю Литви не ту, яка повстала через наїзд генерала Желіговського, але ту, яка була перед наїздом. В той спосіб Вильно вважають в договорі як литовську територію.

ЖІНКИ КУРЯТЬ НЕ МЕНШЕ ВІД МУЩИН.

ЛОНДОН, 21. вересня. — Від 1910 р. число курців в Англії подвоїлося. Жінки курять на рівні з чоловіками, а може навіть більше від чоловіків.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬЩА В ГРІ АНГЛІЙСЬКИХ ІНТЕРЕСІВ

Зачалося воно від свого рода скебівства. Бо коли ціла Европа здержалася з висилкою вугля до Англії, коли робітники всіх европейських держав відмовилися довозити вугле, яке мало зломити англійських страйкуючих майнерів в їх слушних домаганнях, знайшлася одна тільки Польща, яка довозила і довозить вугле на велику скалю до Англії далі і тим ратує курс свого золотого та зеднує собі симпатію англійського уряду. Польський уряд триюмфує з тої дипльоматії, а рівнож і ціла польська преса дуже з того задоволена. Всі вони бажають собі тепер з цілої душі того, щоби англійський страйк потревав як найдовше, бо в такім случаю готова Польща завдяки свому хрунівству і браку міжнародної робітничої солідарности і людської етики накопичити повно золота та ще й політично поставити Польщу на ноги.

Ганебна це політика, а на її оправдання можна би знайти хиба ту відповідь, що потопаючий і бритви чіпається. Польща бачить, що вона готова в скорому часі вилетіти навіть з хвоста французької політики. Вона бачить далі, що Франція в скорому темпі ліквідує свої порахунки зі своїм найбільшим історичним ворогом Німеччиною. Вона бачить, що ще не минуло навіть 10 літ від часу такого воєнного конфлікту, якого ще світ не бачив, а вже в самій Франції говорять серіозно про такий мир з Німеччиною, який має раз на завсігди запобігти воєнним конфліктам між Францією а Німеччиною. Обі ті держави звязують себе тепер не тільки політично, але що важніше, звязують себе ще й дуже тісними економічними вузлами. І там, де панувала вікова ненависть, зачинає падати світло поєднання.

Франція будувала Велику Польщу головно з огляду на свої власні інтереси і своє власне забезпечення. Вона й тепер її попирає, але тільки в той спосіб, коли це не получене з ніяким коштом з її боку. Кождий запримічує, що роля Польщі в Франції, поєднаній з Німеччиною, відограна. Тому польський націоналіст Дмовскі вже від довгого часу пише дуже часто про англійську політику і її сталість та обчисленість на довгу мету. Він нераз вже натякав, що Англія повинна бути тим місцем, яке Польща повинна здобути для себе, що Польща повинна переконати Англію, що вона може принести їй велику користь, коли вона втягне її в сферу своїх впливів. А рука Англії може краще забезпечити Польщу, як хто небудь другий, так писав Дмовскі.

В той то спосіб ломилася поволи опінія в Польщі. Ще не так тому давно, коли годі було знайти в цілій польській пресі одного доброго слова про Англію, яку називано стало перфідним Альбіоном, непримиримим ворогом Польщі. А сегодня говорять вже ті самі часописи про конечність зближення до Англії.

А Англія відчуває це добре і користає з тої ситуації. Бо чому ж не мати їй Польщі ще й у свому хвості? Цеж може їй придатися, бо Польща граничить з совітами, а з совітами Англія раз-у-раз в конфлікті і хто знає, чи не прийдеться їй організувати проти них нового походу, коли не в Европі, то певно в Азії, де совіти найбільше підкопують англійське панування. В разі такого конфлікту може придатися і Польща. І на тім то вже тлі зарисовується тепер англійсько-польське зближення.

Що з нього вийде, годі передбачити. Але познаки зближення є. Бо ото до Польщі прибув кореспондент англійського „Таймсу" Викхем Стід і приглядається відносинам та переговорює з ріжними польськими партіями, а навіть і національними меншостями. Між иншим говорив і з Українцями. Не було би в тім факті нічого дивного, як би не та обставина, що Стід є не так кореспондентом, як агентом самого таки англійського уряду. Таким він був до війни, коли обіздив европейські політичні центри, таким був підчас війни, коли був одним з головних посередників між антантою а поневоленими Австрією народами, особливо Чехами, Хорватами, Словінцями і Сербами, а навіть і Поляками. Вже з того отже треба вносити, що Стід виїхав до Польщі в якійсь спеціяльній місії. Хоче розслідити грунт на місци і втягнути Польщу в сферу англійських інтересів. Совіти тої думки, що ціль його поїздки є тільки та, щоби запрягти Польщу до протирадянського союза, але сам Стід, хоч бував в Варшаві на богатьох бенкетах, на яких треба було згідно з польською гостинністю богато випити, не сказав нічого реального, а тільки говорив про велику місію, яку може відограти Польща на Сході Европи. При тім одначе, а те особливо замітне, підчеркував він дуже часто, що ця місія може удатися тільки при цілковитім замиренню Польщі з Німеччиною.

В тім то й сук цілої справи. Бо якжеж може виглядати замирення Німеччини з Польщею без знесення данцігського коридора і без звороту Шлеська. Треба буде отже Польщі в першу чергу віддати Німеччині загарбану територію, а по тім доперва думати про місію на сході. Так воно виглядало би в практиці. І з того пункту англійсько-польське замирення натрафляє на важкі трудноші. Инша річ сама польська місія на сході Европи. Не дуже віримо, щоби про неї думав серіозно і сам Стід. Він же знає Европу, а тепер пізнає і вартість Польщі. Сумніватися отже треба, щоби він як тверезий політик міг вірити в можність правдивої польської місії на сході Европи. Він міг про се говорити тільки з чемности на бенкеті в Варшаві, але хиба не повторить того в англійськім уряді, коли буде здавати звіт зі своєї поїздки до Польщі.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАНТЕОН.

СИДІР ВОРОБКЕВИЧ.

Започатковане Шашкевичем відродження Галицької України під тяжкими ударами несприятливих внутрішніх обставин скоро почало завмирати. Панувала тоді в Австрії страшна система утисків міністра Меттерніха. В Галичині умови життя були ще тяжчі ніж в других краях Австрії, де до загально-австрійських обставин прилучилися ще свої, спеціяльно галицькі. Вся галицька література була під тяжким обухом цензора Венедикта Левицького, який на приказ з гори переслідував всякий прояв живої думки. Помагав йому в сьому тодішний митрополит. Ся гарна пара на спілку душила кожне свіже слово, бо, мовляв, „воно противилося консервативній вдачі душі галицького „хлопа". В свойому бажанню тримати як найдовше галицький нарід у „тьмі, у смраді, у неволі", вони забороняли навіть молитовники, написані простою народною мовою, ба навіть переклад на народню мову австрійського гимну. Коли попадала яка книжка з Великої України, де тоді буйно почала народжуватись українська література в руках таких майстрів слова, як Шевченко, Куліш, Основяненко та инші, то її сейчас нищили й переслідували „достойники" за „правописаніе та українські слова, нам непонятні". Не лише такі причепки до заборони й нищення книжки вигадувала тоді українська духовна цензура в Галичині. Наприклад видане в 1839 році Антоном Могильницьким „Радостное привітаніе ерц-герцогови Франц-Карлови", сконфісковано на приказ митр. вже після того, як цензура дозволила. Свою заборону митрополит виправдував у польській мові тим, що „як можна так простим єнзикем такего достойніка вітаць". Ось такі традиції жили тоді в галицькім духовенстві та переходили в цьому як спадщина з покоління в покоління.

Та тяжка й ганебна традиція ще й до сього часу висить проклятям над нашим галицьким життям. Вона ще має численні кадри, коли не явних, то таємних прихильників, яким ще й досі „неприємним духом тхне" від „хлопського свободолюбства" та „хлопської національної політичної свідомости".

Але по тяжкій реакції, яка зовсім убила започатковане Шашкевичем культурне відродження нашого народа, наступили в Австрії дні весни, що вибухли революцією 1848 року. Знесено панщину, а разом з нею й розбито кріпацтво українського слова, скасовано цензуру. В томуж році відбулися перші публичні маніфестації галицьких „Русинів", як осібної нації. Засновано у Львові „Головну Раду Руску", яка видала маніфест, в якому було зазначено:

„Ми Русини галицькі належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 міліонів виносить, з котрого півтретя міліона землю галицьку замешкує. Той народ був колись самодільний, рівнявся в славі найможнійшим народам Европи, мав свій письменний язик, своїх власних князів, — одним словом, був в добрім буттю, заможним і сильним"... В ті часи український нарід числив лише пятнайцять міліонів душ. Це було перше признання єдности українського народу по обидвох берегах Збруча, по цілих століттях історичного розділу.

Далі „Рава Руська" у свойому маніфесті закликала свій нарід прокинутися до свідомого національно-політичного життя.

„Вставайте-ж, браття", — говориться в маніфесті, — „вставайте з довгого сну нашого, бо вже час! Встаньте, але не до звади і незгоди, но двигнімся разом, щоби піднести народність нашу і забезпечити дальше нам свободи. Пожиткуймо з тої нагоди, аби-сьмо не покрилися ганьбою перед світом і не стягнули на себе нарікання наступних поколінь. Поступаймо з иншими народами в любві і згоді. Будьмо тим, чим бути можемо і повинні-сьмо. Будьмо народом!"

Щоби стати дійсно народом, треба розвинути душу народню, треба творити свою власну, національну культуру.

Але аж 1860 роки внесли в галицьку літературу замітне оживлення, коли вона почала присвоювати собі демократичні ідеї письменства Великої України, почала писати не для „образованого кляса", а для простого народа. В шістьдесятих роках також засновано перші періодичні видання, як „Вечерниці", „Мета", „Нива", „Русалка" та „Правда". Заборона друкувати книжки на Придніпрянщині звернула більшість українських письменників Великої України до постійної праці в тих галицьких виданнях, а се почало зближати ідейно та й мовою письменників обох земель.

Це пробудження нового культурного руху породило цілу низку галицьких письменників. Між ними видне місце займає Сидір Воробкевич, який писав також під прибраним іменем „Данило Млака".

Властиво Воробкевич не Галичанин, а Буковинець. Він прожив своє життя й помер в Чернівцях. (Помер дня 19. вересня 1903 року, на 67. році свого життя).

Ще в черновецькому семинарі дістав він до рук збірники народних пісень та твори Устіяновича й Могильницького. Під впливом тої літератури він почав складати власні пісні та, маючи природний музичний хист, укладати їх на ноти. Пізніше, коли обзнакомився з творами Шевченка та Шашкевича, а також ближче пізнався з великим буковинським поетом Федьковичем, написав низку поезій, які й було видруковано в часописі „Галичанин" в 1863 році.

Пізніше вже, як священик та професор співу в духовнім семинари в Чернівцях, розвинув він широку діяльність на полі поезії, драми й музики. Драматичні твори Воробкевича з його власною музикою довго ставили в українському театрі, де вони мали значний успіх, особливо завдяки гарному народньому співови та музикальности. В своїх поетичних творах Воробкевич не обмежувався своєю стислою батьківщиною Буковиною, а часто обіймав всі простори земель України.

Серед численних його поезій треба поставити на першому місці поему „Нечай", написану на тлі народної думи. Поема ця визначується глибоким патріотизмом. Прекрасна також трохи меньша поема „Мурашка", в якій оспіває подвиг славного полковника Мурашка, котрий поляг зі всіма своїми козаками під Ладижином в бою з Турками в 1674. році.

Цю прекрасну поему він закінчує таким повним правди й гіркого болю уступом:

Побачивши Ладижанську
Високу могилу,
Усміхнулась Україна
Та й заголосила.
Чого-ж вона усміхнулась?
Що, бач, її діти
Умирати вміють славно,
Як ніхто на світі!
Чого-ж вона заплакала?
Що, бач, її діти
Не уміють від неволі
Свій край захистити.

Гірка правда криється в цих словах. Дійсно український нарід вмів досі боротися й вмирати за свою волю, за свій рідний край, але ще не вмів захистити його від наїзду й неволі.

В уста полковника Мурашка поет вкладає такі слова:

Раз умерти треба,
Чи завтра, чи нині.
Колиж вмерти, то вмираймо,
Браття, за Вкраїну!

Такий був заповіт славного буковинського письменника і поета, священика Сидора Воробкевича.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЩЕ ОДИН СПОСІБ ОБОРОНИ ЕПИСКОПСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

Боротьба, яка ведеться в „Америці", завитала минувшої неділі й до нашої громади. О. Боярчук, парох української католицької громади в Сентралії, Па., став на проповіди говорити острими словами проти „Свободи". Він закликав вірних, щоби не читали „Свободи", бо її редагують безбожники, які хочуть віру знищити, бо вони пишуть у „Свободі", що Христа ніколи не було.

Знала я, що „Свобода" веде боротьбу проти діяльности епископа Богачевського, і з тим перед ніким не криється, але не знала ні я, ні ніхто з читачів „Свободи", щоби вона виступала проти віри. Чували ми, що деякі оборонці епископа Богачевського вже закидали, що „Свобода" хоче попирати ту або онту віру, але последними часами, то й сі закиди вже замовкли, бо, видно, вони нашого народа не бралися, бо нарід, читаючи „Свободу", добре самий бачить, що „Свобода" нічиїх религійних переконань не ображає, ніякої віри не поборює, але шанує кождого чоловіка религійні погляди, якіб вони там не були.

Тому, почувши тепер, що „Свобода" мала виступити проти віри в Христа, я зацікавилася сим і стала вже сама переглядати „Свободу" від першої стрічки до послідної, шукаючи за сею безбожною новинкою. По довгім шуканю я й найшла новинку, про яку говорив о. Боярчук. Була се новинка поміщена в числі з 11. сього місяця, в якій говориться про видання книжки данського критика Джорджа Брандеса про Ісуса Христа. Новинка каже, що сей критик пише, що мовляв Ісус Христос ніколи не жив. „Свобода" від себе нічого про се не пише; най собі кождий читач думає про се так, як йому його сумління диктує. Газета просто написала, що таке сталося, що книжка появилася, та що є люди, яким вона не подобається. От і все.

Як можна було в сій новинці дочитатися агітації за безвірство, я не розумію. Сю саму новинку помістили й американські газети, а прецінь їм ніхто не робить за се закиду, що вони ширять безбожність. Як когоб можна тут чіпати за ширенне безбожности, то хиба Брандеса, але не редактора, який написав, що Брандес написав.

Як напишеться в газеті, що хтось виступив проти сеї або онтої віри, то се ще не значить, що редакція від себе ширить якусь віру. Як що редакція хоче написати від себе, то вона від себе пише.

До чого то дійшлоби, якби так ми мали кожду новинку в сей спосіб розбирати? Я пригадую собі, що в „Свободі" і в американських газетах було написано про одного католицького священика в Канаді, що він заасекурував свого кревняка, а відтак його вбив, щоби взятії асекурацію. Чи можна обжаловувати газети, які се написали, що вони радять усім священикам так робити?

Справді, дивно нам, що нас мають за таких темняків, які не розуміють ріжниці межи новинкою, а редакційною статтею. І дивуватися відтак, що навіть найвірніщі члени церкви не приймають відтак науки від тих, які їм представляють новинки за погляди редакторів? Проповідувати таке, значить говорити хиба до тих, що газети не читають. Хто газету читає, той в таке повірити не може.

К. Грабович, Сентралія, Па.

ЩЕ ОДИН ОБОРОНЕЦЬ РУТЕНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ЕПИСКОПА.

Товариство „Любов" у Филаделфії, відділ 45. Українського Народного Союза, на зборах дня 12. вересня одноголосно ухвалило подати до публичного відома спростовання на поміщену статтю „Публична Заява", в часописи „Америка", ч. 96. з дня 24. серпня, а в котрій писалося:

„З причини, що орган У. Н. Союза часопис „Свобода" провадить протирелігійну політику, я на знак протесту виступаю з Українського Народного Союза.

„Ілія Дикан, відділ 45".

Відділ постановив спитати отсе:

Як пан Ілія Дикан справді такий релігійний, то чому він не повідомив Товариства, що з причин протирелігійної політики „Свободи" він виступає з членства, щоби Товариство за него не платило місячних вкладок до Союза?

Чому п. Дикан, як релігійний, справедливий і людяний не заплатив за три місяці вкладок, за котрі довгував, і аж тогді, як дійсно релігійний і справедливий не заявив на зборах в Товаристві, що він виступає?

Чому п. Дикан, як почуває себе за справдішного релігійного, використав Товариство, не заплативши за три місяці вкладок?

Чи то, п. Дикан, ваша релігія так вам наказує робити?

Яким правом міг п. Дикан підписати своє імя під заявою як член 45 відділу, коли він в дійсности уже тоді членом не був, бо до того часу не платив вкладок через три місяці?

Чи п. Дикан так поступав після своїх засад релігійности, які так широко розголошує? Релігійним себе малювати вмієте, а заплатити вкладок за три місяці не вмієте? Членом себе публично малювати під заявою вмієте, заяви до час. „Америки" вміли написати, а до Товариства не вміли написати, що ви виступаєте? Ви вміли завважати, що „Свобода" веде протирелігійну політику, але свою на зборах Товариства підняти не вміли?

Пишете заяви до „Америки" д-рови Назарукови, то може після вашого релігійного знання редактор „Америки" бореться за релігію? Коли ви держитеся його як сліпий плота, то думаєте, що ми станемо з вами?

Панови д-рови Назарукови ми маємо нічого до сказання. Тепер ми вже знаємо, з яких людий він організує компанію, і йому їх не завидуємо. Але радимо йому так далі робити, а тоді не довго нам прийдеться ждати на те, як звине свій прапорець.

За Виділ Товариства „Любов", відділ 45. Укр. Н. Союза у Филаделфії, Па.:

Матвій Качмарчик, предс.;
Дмитро Веселик, касієр;
Михайло Рибак, секретар.

ШІКАГО, ІЛЛ.

Гурток священиків Української Православної Церкви прислав $16.00 для о. Копичака. 221

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Осип Кохан, Джоліет, Ілл., П. Косьмій, Ню Йорк; Михайло Коваль, Дітройт, Миш.; А. М., Ню Йорк. — Витинки, вислані Вами, дістали. Спасибіг.

Гр. Петро Гнатевич. — Пишете нам, що відповіди редакції своїм дописувателям можуть стати легко причиною висміванок знакомих над тим, кому дописи не принято. Кажете, що Ви самі знаєте факти, що люди висміваали вашого товариша, якому редакція не помістила дописі. „Тобі дописи писати? А ти де вчився?" Питаєте: чи не можнаби на се щось зарадити? Чи не моглаби редакція відписувати листовно? Або щось другого зробити?

Відповідаємо: Лишень нерозумний буде сміятися з того, що комусь редакція не помістила дописи. Бувають люди, які тільки писанням займаються, а ще їм часто писанне не вдається. Щож доперва говорити про людину, яка за тяжкою цілоденною працею десь найде хвилину вільнішого часу написати до газети факти про життя довкола нього або свої думки про біжучі справи? Чи можна над таким чоловіком сміятися?

Однак, треба признати, що є богато людий, які з того насміваються, і що богато людий робить собі богато з таких насмішок. З тої причини редакція готова піти на стрічу тим людям, які хочуть писати до газети дописи, але не хочуть, аби їх почитувано з газети, як їм дописи не поміститься. Приватних листів звичайно не пишеться, бо з відповіди редакції другі можуть дечого навчитися. Зробити се може самий читач, коли він вибере собі придумане прізвище і попросить редакцію відписати йому, на случай неприняття його дописи, на се прізвище. Як він напише у листі: На случай відкинення дописи прошу повідомити мене під словом „Дуб" чи там „Пазур", чи „Віддати", тоді редакція, відкидаючи дописи, напише, чому допись відкинено під тим іменем, яке подав собі дописуватель, себто під словом „Дуб", чи „Пазур", чи „Віддати", чи як там.

Се відноситься до відкинення дописи. На случай приняття дописувателя може підписатися або повним іменем або прибраним іменем. Як досі, так і далі редакція вважає, що дописуватели повинні підписуватися під своїми дописами повним іменем, тим більше, що противники нашого часопису послугуються часто брехнею, буцімто наші дописи були видумані в редакції. Кождий Українець повинен мати горожанську відвагу сказати свій погляд. Боротьба нині ведеться за такі великі й основні засади, що всякий чоловік повинен уважати собі почестю забрати в сих справах слово.

Гр. І. Д. Бофало, Н. Й. — Пишете, що місцеві Українці протестують проти того, що при вибиранню других горожанських паперів їм кажуть підписувати, що вони надежать до Польщі. Їм дуже болючо, що се їх робить Поляками.

Здається, що нашим людям нічого тут жалувати ні протестувати. Поляками тут їх ніхто не робить, бо при вибиранню горожанських паперів вони відрікаються підданства державі, яка панує над землею, де вони родилися. Папери горожанства їх не роблять польськими підданими, але американськими горожанами.

Виріклатися австрійського чи польського горожанства Українцеви стиду нема.

НА ПОМІЧ СТРАЙКУЮЧИМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

NEWARK, N. J.

Тов. Богдана Хмельницького, від. 133 У. Н. Союза в Ньюарку, Н. Дж., прислав $50.00 для страйкуючих ткачів. 221

Ад. Будник, секр.

З українського життя в Америці.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Відізд гр. Сорочинського до Укр. Хору. — Українська школа.

З кінцем минувшого місяця український громадський хор, під проводом п. Леона Сорочинський дав концерт в користь місцевого Центрального Комітету. Сей хор уже відомий. Згаданий хор ніс розкіш в рочестерській громаді не тільки поміж нашими людьми, але й серед Американців, від котрих одержав нераз прихильну критику.

Сей концерт був вже першим і останнім в тім сезоні, бо п. Л. Сорочинського зількома співаками з рочестерського хору запросив п. А. Кошиць до свого новозорґанізованого Українського Національного Хору.

Дня 8. вересня вибрався п. Сорочинський до Ню Йорку. На пращання п. Сорочинського відбулась дня 5. вересня в мешканню п. Бінашевського спільна гостина, на котру прийшли представники Центрального Комітету і представники товариств і братств.

Школи наші починають братися за роботу. Дня 4. жовтня отвирається школа Товариства Вільних Козаків. Наука відбувається у власнім домі три рази в тиждень. Учити там будуть рідного письма, мови і історії.

Дня 7. жовтня шкільний комітет устроює шкільний баль в домі товариства.

Ч. К.

—o—

БАЙОН, Н. ДЖ.

Збори в справі будови Українського Народного Дому.

Заходом Укр. Амер. Горож. Клюбу скликано на день 12. вересня збори в справі будови дому для місцевої української кольонії.

О годині 4. пополудни п. Н. Сеник як голова Укр. Амер. Гор. Дому отворив збори короткою промовою та представив зібраним ціль зборів. Він показав, яке значінне буде мати дім для тутешньої кольонії, а передовсім для наших дітей. В домі будеться виховувати їх в українськім дусі. Наші діти будуть памятати за свій народ і за старий край. Коли будуть мати де збиратись, то будуть розвивати свою культуру. Тому обовязком кождого Українця й Українки поперти цей дім, морально і матеріяльно.

На припорученнє голови секретар п. Ю. Телішевський прочитав точку за точкою статут, який був виготовлений статутовою комісією. Статут одноголосно принято до відома.

По сім приступлено до розпродажі уділів (шерів). Тепер було видно, що тутейші Українці зрозуміли ціль дому, бо кождий купував уділ після своїх сил. Хотяй на збори не прийшло, кілько повинно було прийти, але Українці Бейону відчули потребу такого дому, бо ось на початку зложили кількадесять долярів як фонд резервовий і здеклярувалися на суму трох тисяч сімсот долярів.

Не від річи буде зазначити, що на галю прибули такі, котрим не було на серци добро дому, а які лише хотіли пошкодити. Це їм однак не вдалося, і вони, переконавшися, що до своеї цілі не дійдуть, опустили галю.

Прибуло на галю також двох аґентів Троцького. Один „товариш" підчас читання статута дістав був такої втоми на серце, що опісля не міг говорити, а його „товаришка" хотіла представти культуру і рай Троцького, та зібрані сказали їй, що тут не місце на такі справи і відіслали їх туди, звідки вони прийшли.

Збори закінчив голова п. Сеник закликом до присутних, щоби вони розвели аґітацію серед української кольонії за закупном шерів та приєднанням у ряди Українського Дому всеї української кольонії в Байоні. Коли кольонія виставить власну хату, то сим вона покаже, як вона цінить рідну культуру, як пристало на культурних людий.

Лев Бачинський, секретар.

НА ЦЕРКОВНОМУ ФРОНТІ.

—o—

Поділ „впливів".

Польські церковні й адміністраційні власти ведуть деструктивну кампанію у відношенні до православної церкви. Нічого не помоґла славна „автокефалія" православної церкви, переведена Ст. Ґрабським через рабського митр. Діонізія. Підчиненням обезсиленої православної церкви польській політиці не вдоволилися польські чинники. Поклавши неперехідний мур для унійної (греко-католицької) церкви, не лише при допомозі адміністраційної влади, але і в конкордаті польського уряду з римською курією, польські політики почали розсаджувати прав. церкву при помочі специфічної „польської унії". Одночасно польське міністерство освіти спряглося з Москалями з митрополичо-правосл. консисторії, щоби не допустити української мови до богослужень в прав. церкві.

Таким чином наступив деякий поділ впливів. Обезсилена прав. церква погодилася „ноленс-воленс", на розклад при допомозі „польської унії", задержуючи панування російськости в прав. церкві на некорисТь Українців, які становлять „ґрос" визнавців тієї церкви.

Польсько-національна православна церква.

І було би до якогось часу все в порядку, якби прав. церква не спокусилася була на мимовільну диверзію у відношенні до воюючого польського католицизму, якому постановлено незначно підставити ногу. Сталося це через приєднання оо. Гушна і Петрушки до прав. церкви.

Крім офіційного, упривілеєного латинського костела істнує на польській національній території ще Польська Національна Церква, яка бере свій зачаток з Америки, а на якої чолі стоїть епископ о. Боньчак. До цеї польської національно-церковної орґанізації приєднався був о. Гушно, розійшовшись на містичному підкладі з римо-католицьким костелом. Одначе в р. 1924 о. Гушно увійшов у конфлікт з властями польської нац. церкви, вражений її протестантським еволюціонізмом. Він відколовся від польської нац. церкви і створив самостійну польсько-католицьку нац. церкву. Переслідуваний владою, бажаючи здобути леґалізацію своєї церкви, приєднався 8. серпня ц. р. до правосл. церкви, зберігаючи повну автономію. Його церковна орґанізація має дві назви — офіціяльну: польсько-нац. православна церква і внутрішню: польсько-катол. нац. церква. На основі умови тієї церкви з правосл. мотропол. консисторією о. Гушно мав бути 15. серпня ц. р. висвячений в епископи. Одначе ненадійно канцелярія св. синоду прав. церкви розіслала до преси заперечення цеї відомости. Висвячення о. Гушна в епископи відкладено на неозначений час, що вказувало би, що задумана диверзія стрінулася з аподиктичним: „не позвалям" уряду проф. Бартля. А це вже вповні вистарчає, щоби рабський митр. Діонізій налякався власної тіни.

Проти русифікації?

Урядові й півурядові чинники лякають митр. Діонізія ще й иншим страхіттям. Орґан прем. Бартля „Ґлос Правди" за таку несубординацію і встрявання митр. Діонізія у „внутрішні справи" польських визнавців погрожує йому делікатно ні менше, ні більше, — тільки українізацією прав. церкви. „Ґлос Правди" пригадує, що „ґрос" визнавців правосл. церкви в Польщі — це Українці і Білорусини. Москалів є дуже мало. Але вся єрархія лишилася російською.

„В її руках остало виховання молодого покоління правосл. священиків, в її руках є децизії щодо мови богослужень і проповідей, а навіть навчання релігії. В Польській Річипосполитій, як в російському цісарстві, церква далі є знарядлям русифікації. „Куі боно" це діється? — питаємо. Все населення домагається своеї мови в школі, але ми йому тієї мови не даємо — от так для спорту, от собі, щоби „пізнати пана". Єдино дика націоналістична вже не політика, але фантазія, якась розперезена ненависть до всього, що українське, якою визначався п. Ґрабський, може вияснити цю нечувану потворність. Влада мусить тепер з тим скінчити. Не хочемо відбирати прав Росіянам, одначе не хочемо в ніякому випадку дозволити на те, щоб винародовлювано мешкаюче в Польщі населення в користь чужої держави"...

Видно, що диверзія митр. Діонізія сильно заболіла Поляків, коли „Ґлос Правди" погрожує Москалям взяти Українців в оборону перед русифікацією. Не знати лише, чи довго видержить в тій своїй постанові!

(„Діло").

—o—

ІВАН ФРАНКО.

ІВАН ВИШЕНСЬКИЙ

ПОЕМА.

(4)

(Продовженне)

Старець прослідив очима
Барку, поки за скалою
Не сховалась аж у пристань, —
Як сховалась — він зітхнув.

Знать привиділись старому
В барці кунтуші козацькі
І шапки червоно-верхі —
Ні, се певно привид був!...

X.

Знову ніч і знову ранок,
І поклони і молитва,
І в старій душі трівога,
Сумніви і неспокій.

Аж нараз почувся стукіт —
На горі хтось по закону
Каменем о скали стукав,
Старець стуком відповів.

І спускається на шнурі
Кіш з поживою для нього,
А на дні коша біліє
Запечатане письмо.

Затряслись у старця руки:
На письмі слова знайомі,
Український той скоропис
І знайомая печать.

„Старцю чесному Івану,
Що в Афонській самотині
Шлях важкий, тісний верстає,
Шлях показаний Христом —

„Православні з України,
Зібрані у місті Луцьку
На братерськую пораду,
Шлють благанне і привіт.

„Богу дякуєм святому,
Що про нас не забуває
І важкії нам спокуси
Шле для нашого добра.

„Що важкі його удари
Нас кують, мов те зелізо,
З жужелиці очищають
І гартують наче сталь.

„Богу дякуєм святому
Й молитвам тих богомольців,
Що тягар хреста на плечі
За братів своїх беруть.

„Ласкою його святою
Й молитвами богомольців
Стоїмо ще твердо в вірі
І не тратимо надій.

„Бють на нас і явно й тайно
Вороги непримиримі,
Напасти і брехні й зради
Нас підкопують і рвуть.

„Відреклись нас сильні світа,
І князі і воєводи
Кинули Христове стадо,
І отруту в душі ллють.

„Мов голодний лев пустині,
Так ричить у нашім горю
Голос лютої наруги:
„Де ваш Бог? Де ваша міць?"

„Тим то ми, маленький човник
Серед хвиль отих бурхливих,
З молитвами і слезами
Раду радити зійшлись.

„Тямлячи слова Христові:
Царство Боже — труд великий
І трудовники одні лиш
Завойовують його —

„Тямлячи твою науку,
Що як пастирі нас зрадять,
Треба нам, самому стаду,
Про своє спасенне дбать, —

„Обміркововували разом,
Як би нам від сеї бурі
Хоч малесеньким оплотом
Церкву божу захистить.

„І прирадили зібрати
В одно огнище всі сили,
Щоб велике, спільне діло
Поспішало і росло.

„І отсе шлемо до тебе,
Чесний батьку наш Іване,
Своїх братчиків з благаннем:
Будь ти нашим стерником.

„Поверни ти на Вкраїну,
Загрівай нас своїм словом,
Будь між нами мов та ватра
У кошарі пастухів.

„Ватра, що холодних гріє,
Дає світло серед ночи,
І лякає злу звірюку,
Душі радує живі.

„Будь ти нам духовим батьком,
Будь нам прикладом високим,
Будь молитвою душ наших,
Нашим гаслом боєвим.

„Поміркуй: тяжкі негоди
Насаджають в душах злобу,
Ненастаннії наруги,
замуровують уста.

„Поміркуй: неправда й кривда
Як та хижая вовчиця
У своїм гнізді смердючім
Родить хижих вовченят.

„Поміркуй: лукавство й зради
Убивають правдомовність,
А в кого затруте серце,
Той отрутою й плює.

„Батьку, батьку! Люте горе
Вже калічить наші душі;
Вовченята, хоч беззубі,
Вже повзають серед нас!

„Батьку, батьку! Від ударів
Гнуться наші чола й спини,
І отрутою страшною
Накипає нам душа!

„Покажися тут між нами,
Як старий борець незломний!
Один вид твій нас похилих
Напростує, покріпить.

„Слухай, рідна Україна,
Стара мати-жалібниця
Голосом плачливим кличе
Своє любеє дитя.

„Время йде на неї люте,
Перехресная дорога
Перед нею — хто покаже,
Яким шляхом їй іти?

„Не згордуй же сим благаннем!
Поспішай спасати матір!
Може голос твій і ум твій
Все поверне на добро".

А на верхнім боці карти
Припис був: „Післанці руські
Ждуть на відповідь до завтра, —
Завтра будуть на скалі".

XI.

По вечері ходить старець,
Хрест до груди притискає,
Молитви тихенько шепче
І не думає про лист.

„Хрест — моє добро єдине,
Хрест — одна моя надія,
Хрест — одно моє страждание,
Одинока вітчина.

„Все, що поза ним — омана
І чортячая покуса;
Лиш один тут шлях правдивий
І спасенний — шлях хреста.

„Що сей лист і що сей голос?
До кого? До старця Йвана.
Старця Йвана вже немає,
Він умер, умер для всіх.

„Що мені до України?
Хай ратується, як знає, —
А мені колиб самому
Дотиснуться до Христа.

„Адже я слабий і грішний!
Я не світоч, не месія,
Їх від згуби не відкуплю,
Сам із ними пропаду.

„Ні, не зраджу свого Бога,
Не зломаю заповіту,
І ярмо хреста отсього
До могили донесу.

„Близько вже. Мабуть длятого
Бє на мене вал остатній
І остатня часть дороги
Так болюща і важка.

„Вже не довго. Боже! Боже!
Облекши мені тягар мій!
Просвіти остатню стежку,
Що мов губиться у млі!"

Усю ніч молився старець,
Обливав лице слезами,
До хреста старечі груди
Мов до матери тулив.

Він ридав, шептав і кликав,
Та було довкола темно,
І в душі страшенно темно,
І просвітленне не йшло,

А коли воскресло сонце,
Він сидів і ждав трівожно,
Поки камінь загуркоче,
Голос із гори озвесь.

Ось гуркоче глухо камінь,
Старець разом стрепенувся
Та рука не простяглася,
Він на знак не відізвавсь.

„Старче Йване! Старче Йване!"
Кличе голос і здається
Що се крик трівоги, болю,
Що ратунку просить він.

„Старче Йване! Старче Йване!
Се післанці з України,
Се твої убогі діти.
Старче Йване, відізвись!"

Старець слухав дух заперши,
Його ухо жадно ссало
Український любий голос, —
Але він не відізвавсь.

„Старче Йване! Старче Йване!"
Довго кликали післанці, —
А в низу лиш море вило,
Та не відізвавсь Іван.

(Конець буде).

НОВИЙ КАПІТАЛІСТИЧНИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

Обєднанє німецьких і французьких капіталістів.

Різко націоналістична французька ґазета „Матен" помістила, як сензацію — велику статтю Арнольда Рехберґа, одного з найбільших промисловців Німеччини, про потребу сформування німецько-французького господарського бльоку. Ця сама ґазета „Матен", яка була найбільш настроєна проти Німеччини, тепер нічого не має проти ініціятиви „боша" (так Французи з насмішки називають Німців), а, — навпаки — вона піддержує пропозицію Рехберґа. Думку Рехберґа прийнято у Франції дуже прихильно. Це вже видно з цього, що Рехберґ був принятий Бріяном і Мілераном. Всі праві ґазети без ріжниці, як орган націоналістів „Авеnір", трибуна великих капіталістів „Вольонте" та орган фінансистів „Парі-Міді", дуже прихильно висловилися з приводу думки Рехберґа.

Рехберґові вже вдалося перевести в життя один з його плянів, а саме йому повелося знайти порозуміння між Німцями та Французами в справі промисловости калії. Це порозуміння відбулося в той спосіб, що одного дня зійшлися німецькі та французькі представники промисловости калії та поділили між собою світ. Французькі промисловці калії стали королями калії для Франції та її кольоній, а німецькі для Німеччини, так що німецькі й французькі фабрики калії будуть зустрічатися не як конкуренти, а як торговельні союзники і як обєднані трести будуть використовувати для себе цілий світ.

Рехберґ думає, що в цей спосіб треба не лише зєднати німецький і французький великий промисл, але також промисл цілого світа; він є того погляду, що коли не буде конкуренції, то й не буде господарської боротьби, а тим самим не буде причин до нових війн і таким чином настане світовий мир. Всі за одного (значить великий капітал), — один за всіх. І це є зрозуміла програма. не гірша від програми теперішньої Москви. Рехберґ каже, що здійснити цю думку дуже легке діло, багато лекше, як Раппальльо або Льокарно, бо при одному столі сиділо би 5—6 німецьких і французьких промисловців, які скоро вирішували би актуальні питання, як політики та дипльомати.

L'union fait la force! Це в дійсности — на жаль—можна сказати, що воно так є, бо під теперішню пору німецьким промисловістю кермує 5—6 капіталістів. Великі трести, як павуки, обснували цілу Німеччину. Своєю діяльністю вони дають відчувати, що лише вони є всемогучі. Як твердить пан Рехберґ, то французькі капіталісти ще не так добре зорґанізовані і по його пляні Французам треба дати ще рік на орґанізацію, щоби всі капіталісти і промисловці зєдналися в один картель, який пізніще навяже союз з Німеччиною на 30 літ спільної праці й на таких умовах, що ніяким чином не можна його скоріще, як за 30 літ розвязати. Пан Рехберґ не є звичайний собі інтелектуаліст; він добре знає зміст і мету своєї пропозиції, знає її перспективи та наслідки. Коли німецький і французький промисл і торговля сформуються в один трест, то вони разом будуть виступати проти анґлійських борґодавців і разом будуть поборювати світ. Один такий зєднаний союз автоматично виключить і зробить неможливою нову війну між Німцями і Французами, а це тому, що їх господарські і промислові інтереси не можна розєднати, бо в одній з таких воєн вони вмерлиб, як ті сіямські брати, коли несподівано одного їх розлучили від другого. І тому не потрібно би було військової ґарантії, збудувався би один спільний французько-німецький генеральний штаб, щоби з воєнною силою забезпечити цей господарсько - континентальний бльок. Таким чином Франція моглаб половину свого війска розпустити, Австрія моглаб обєднатися з Німеччиною, щоби таким чином побільшити бльок а це останнє примусилоби також Чехію та Польщу приєднатися до цього бльоку. І це є пацифізм та світова реформа, що тим ріжниться від Куденового, що його дуже легко та скоро можна перевести. Французькі капіталісти дуже з цього вдоволені і щиро вітають цю думку. А це далося вже відчути навіть у Лондоні, де за 8 днів відповідні цінні папери, що торкаються даної промислової галузи, значно пішли в гору.

Не те є важне: де біжать французько-німецькі границі, каже Рехберґ, але де межують господарські інтереси. Не буде більше господарського противника, то не треба буде війска!

Одно лише забув сказати пан Рехберґ, що тоді кожна країна може пенсіонувати всякий свій парлямент, бо на щож тоді парляменти, коли вся влада буде в руках трестів. А ще в одному пан Рехберґ дуже помиляється, коли думає, що це діло мало би забезпечити світовий мир. В новій ситуації обєднанний світовий капітал буде з природи річи стояти проти обєднаного світового робітничого та селянського руху. Інтернаціонал проти інтернаціоналу. Настане світова війна безіменного капіталу з безіменною робітничо-селянською масою. Коли здійсниться цей німецько-французький бльок — то й инші европейські господарські картелі, щоби їх не використовували — мусять прилучитися до нього. Весь промисл та торговля, почавши від сірника до паровозів, буде в руках 5—6 людей, що по диктаторськи будуть кермувати цілим світом. Так скінчимо анархію продукції і так зорганізуємо світову продукцію, — каже п. Рехберґ.

А щоби ціле діло мало кращу форму, то я подав би провідникам цього европейського бльоку запозичитися титулом „народніх комісарів".

Іван Стасів.

ПІД КЛЬОШЕМ.

Львів, 17. серпня 1926.

Вже вдруге перебуває в Польщі американський фінансовий експерт проф. Кемерер, якого завданнем прослідити економічно-фінансову господарку Польщі та найти шляхи і засоби її направи. Після вступних студій в столиці польської держави розпочала місія проф. Кемерера обізду важніщих господарських осередків, щоби на місці, по можности з автопсії пізнати світла і тіни польської економіки. В днях 13. і 14. серпня спинилася місія проф. Кемерера також у Львові і відбула конференції з представниками польських і жидівських банків, польського й жидівського купецтва, промислу й рукоділля, а окремо ще з представниками професійних союзів, які є в руках польських соціялістів.

На протязі тих двох днів місія проф. Кемерера ані разу не стрінулася з представниками українських кредитових і господарських установ та кооператив. Справді небувала річ, що місія, якої завданням всестороннє прослідити економічно-фінансову політику сучасної Польщі, підмітити її цілини і западні та направити її на нормальний шлях, найшовшись на українській національній області, зігнорувала головного продуцента, господаря тієї території, основний підмет, двигуна всіх господарських вартостей, тієї землі і головний предмет польських господарських експериментів, предмет економічного гніту й утисків. Українське господарське життя не лише ставлено — в найкращому випадку — під кльошем на протязі останніх осьми літ, але й з подиву гідною послідовністю ставиться під кльошем навіть тоді, коли — здавалось би — йдуть серйозні намагання зробити відворот з дотеперішнього шляху злочинної розтрати господарських вартостей.

Місія проф. Кемерера зігнорувала сім міліонів Українців, що компактною масою живуть в сучасних межах Польщі,зігнорувала їх представницькі господарські організації, зігнорувала їх потреби й вимоги. Тільки Поляки і Жиди, що є неприродним, здебільша визискуючо-посередницьким наверствуванням на зігнутій спині українського продуцента, удостоїлися приняття у проф. Кемерера. А може це не вина проф. Кемерера, що українські господарські організації висортовано зпоміж польських і жидівських, які — забезпечившись перед „влізливістю" експльоатованих — могли вдовіль розводити свої „санаційні пляни.

Коли перечитаємо список тих банків і установ, що брали участь в конференціях з проф. Кемерером, то справді дивно, чому серед представників Польського Банку (філії), Тов. кред. земельного (Банку польських земельних власників), Звйонзку" банків, Торговельної палати, Рільного Банку (філії), Рільничого Банку, Гіпотечного Банку, Польського Банку Промислового, Банку краєвого господарства (філії) і Галицької Каси ощадности не могли найтися представники єдиного українського банку і то самостійного а не філії, а саме Земельного Банку Гіпотечного. Дивним видається, що серед представників польського і жидівського купецтва (Купецької конґреґації, Стоваришення польських купців, Деревного Синдикату, Союзу польських промисловців і фабрикантів), серед представників Кр. нафтового товариства, Союзу польських продуцентів і рафінерів мінеральних олїів, Палати, ремісничої, Палати інжинірської, Союзу польських нафтових промисловців, Ревізійного Союзу рільничих кружків, Союзу зарібкових і господарських стоваришень і т. ин. не могли найтися представники українських центральних установ: Центробанку, Центросоюзу, Кр. Ревізійного Союзу, Маслосоюзу, Народньої Торговлі, Сільського Господаря, далі представники українського купецтва, представники нафтового і деревного промислу і т. и. В чиїх руках спочивала режісерія цеї злобно-дітвацької патьомкініяди? Хто несе вину за те, що навіть такі важливі справи, справи першорядної ваги для всього населення, а перш усього основної ваги для толоченого чобітьми посередників українського продуцента, зводиться на манівці? Хто винен, що в чисто господарські справи вводиться низьке й нікчемне політиканство? Розуміється, що винен тут в першу чергу представник польської адміністрації львівський воєвода Гарапіх, який певно мусів дати вказівки, як організувати патьомкініяду, як висортувати представників українського господарського життя від зустрічі з проф. Кемерером. Очевидно, не малу часть „заслуги" в тому ставленні Українців під кльошем має й львівська Торговельна палата, в якої біржевому комітеті засідають між иншими дир. д-р Л. Кульчицький і дир. М. Заячківський. Не зважаючи на це, що торг. палата, а радше її „народні" керманичі в нахабний спосіб відсунули українські господарські організації від безпосередньої зустрічі з теоретичним санатором економічного життя в Польщі.

Якуж мету мали вони в тому, коли навіть на представлення керманичів української кооперації вже після приїзду місії проф. Кемерера щодо участи в конференціях, прийшла телефонічна відповідь, що така участь є виключена, бо — мовляв — конференції так уложені, що немає вже місця для Українців, а зрештою в тих конференціях не бере теж участи й польська кооперація. Вкінці Українці можуть у Варшаві предложити відповідний меморіял місії проф. Кемерера. Ясно, що представники українського господарського життя не занедбають нагоди, щоби поінформувати проф. Кемерера про польську економічну політику на українських землях, про спосіб і обєм кредитування, однаще це є специфічний signum temporis, особливша признака „нового курсу", що ігнорується семиміліоновий нарід на його власній національній території.

(„Діло").

Ф. Ф.

ВИСТАВА ЖІНОЧОЇ ШТУКИ І ПРОМИСЛУ.

Від дня 27-го вересня до 2-го жовтня с. р. відбудеться в Ню Йорку в Hotel Astor **Вистава жіночої штуки і промислу** (International Exposition of Women's Arts & Industries). Ся вистава є міжнародня і возьмуть в ній участь всі жіночі організації Америки. Союз Українок в Америці занимається уряджуванням української секції на сій виставі і просить о надіслання українських вишивок, килимів, виробів вибиваних пацьорками, тканин, ґерданів і пр. на адресу представительки Союза Українок, Mrs. Julia Jarema, 129 East 7th St., New York City. Висилати якнайскорше почтою **Insured** за зворотним реціпісом. Надіслані предмети будуть виставлені на сій виставі, а відтак відіслані по укінченню вистави посилаючим. Належить сподіватись, що Українки які мають по їх домах стільки прекрасних оказів української штуки, вишлють свої предмети негайно і сим поможуть дати Американцям пізнати українську штуку і культуру. — Виділ С. У. А.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

АРНОЛД, ПА. Бр. св. АРХ. Михаїла, від. 296, повідомляє свої членів місцевих і позамісцевих, що мітинґ відбудеться в неділю, дня 26. вересня, о год. 2-ій пополудни. Проситься всіх членів прийти на означений час і щоби кождий член знав, що мітинґ перенесений на Українську Галю і на четверту неділю по першім. Кождий має собі це запамятати. Укр. Галя знаходиться на 14 St., і 4 Ave. в Арнолд, Па. — В. Каліновський, предс.; Т. Кілер, кас.; П. Любчик, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться 26-го вересня, в гали церковній, о 1-ій годині пополудни. Проситься всіх прибути на сей мітинґ, бо є важні справи до полагодження. — В. Баран, предс.; М. Гнатів, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Тов. Січ, від. 282, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що надзвичайні збори в справі тов. Томи Пиндуса відбудуться в неділю, дня 26. вересня, 1926, о 3-ій годині пополудни в гали Товариського Дому, 409 N. Geddes St. — М. Молімон, предс.; І. Лесюк, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 26. вересня, о год. 2-ій пополудни, в Домі Укр. Громади, 3322 N. Lawrence St., на норті. Проситься всіх членів явитись на сім мітинґу, бо є важні справи до полагодження. — І. Сорока, предс.; І. Шекмар, кас.; О. Будай, секр.

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.
2. — Виразно і читко.
3. — Лиш по одній стороні паперу.
4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.
5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.
6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.
7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.
8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).
9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надолужила.
10. — Не присилати до редакції стихів і поезій неподадних щодо форми, або безвартних щодо змісту; а до того й не жадати звороту таких віршів.

Адм. „Свободи".